

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה

טופס סילבוס לסטודנט

המחלקה לחינוך תשע"ד 2013-2014

שם הקורס: שדות ומוסדות בחינוך

מס' קורס: 129-2-254

שם המרצה: דר' דורית טובין dorittu@bgu.ac.il

יום ה' 14-12, בנין 28, כיתה 106

מטרת הקורס:

מטרת הסמינר היא לחשוף את הלומדים לתיאוריה המוסדית ולתיאורית השדות של בורדייה כדי לבחון סוגיות תיאורטיות ומעשיות הקשורות למסודות וארגוני חינוך, ולתרגל הכנה של הצעת מחקר, כולל זיהוי סוגיה תיאורטית, הגדרת בעיה מעשית, והתאמת שיטת מחקר הולמת.

דרישות הקורס:

נוכחות והשתתפות – מאחר והלמידה מתרחשת תוך קריאה ודיון, נדרשת נוכחות והשתתפות חובה בכל מפגשי הקורס (מותר להיעדר עד 2 מפגשים).

דוחו"ת קריאה (40% מציון הקורס).

תוכן: להציג וסוגיות שעלו תוך קריאת המאמר ולפרט מה מעניין בהן, להראות כיצד הרעיונות במאמר מסבירים תופעות בערכת החינוך ובכלל, ולהציע רנושאים נוספים המתחברים לדברים הנידונים במאמר.
היקף: עמוד אחד, גופן דיוויד 12, רווח 1.15
הגשה: כל שבוע יוגש דוח קריאה על המאמר המסומן בכוכבית, עד 12:00 בצהרי יום שלישי. הדוח, בהיקף של יוגש גם לאתר הקורס וגם כמסמך מצורף להודעת דואר אלקטרוני.
נושא האימייל: שם הסטודנט + שדות ומוסדות. שם מסמך הוורד: שמכם ומספר המפגש.

עבודות (60% מציון הקורס): בסוף הקורס יגישו הסטודנטים הצעת מחקר על אחת מהתיאוריות שנלמדו. ההצעה תקיף 5-7 עמודים (לא כולל מקורות), ותכלול את החלקים הבאים:

- **מטרת המחקר ושאלת מחקר:** (כעמוד) הגדרת הבעיה בה יעסוק המחקר, והגדרתה כמטרה ושאלה, תוך התבססות על התיאוריה והתמקדות בתחום שעדיין לא נחקר או שעדיין לא ברור.
- **רקע תיאורטי:** (3-4 עמודים) סקירה על שאלת המחקר בתוך ההקשר התיאורטי, כולל מה כבר נחקר לגביה ומה עוד נשאר פתוח, ומה השערות המחקר לגבי התשובה לשאלה על פי התיאוריה, ומה התרומות הצפויות למחקר בהיבט התיאורטי והפרקטי.
- **שדה המחקר:** (כעמוד) להציג את מושא המחקר ושדה המחקר ולהסביר מדוע הם מתאימים.
- **שיטת המחקר:** (כעמוד) להציע שיטת מחקר ולהסביר מהי שיטה זו, מדוע היא מתאימה לחקור את שאלת המחקר בשדה המוצע, מה החולשות של השיטה, ומה הדרכים להתגבר על חולשות אלו

- **מקורות :** רשימת מקורות רלוונטיים, הכתובה לפי כללי ה APA.

אתר הקורס:

לקורס יש אתר במערכת **moodle** של האוניברסיטה בכתובת: <http://moodle2.bgu.ac.il>. האתר כולל לוח מודעות של הקורס, סילבוס, תרגילים, מטלות, מאמרים, מקורות נוספים וקישורים לאתרים רלוונטיים. הכניסה לאתר מחייבת שם וסיסמא בהתאם להנחיות אוניברסיטת בן-גוריון.

תכנית המפגשים

התיאוריה המוסדית הינה גישה הבוחנת את יחסי הגומלין בין ארגונים וסביבותיהם, ואת האופן שבו יחסים אלו משליכים על מבנה הארגון, מאפייניו ודפוסי התנהגותו. תיאוריה זו, באה כתגובה למודלים קודמים, כמו גישת המערכות הפתוחות, גישות רציונליות, וגישת התלות במשאבים, אשר בבואם להסביר הצלחה ארגונית או כשלון, התמקדו ביעילות תהליכי הייצור, היינו בצד הטכני של המרת תשומות לתפוקות ובהשגת משאבים. המאמץ המרכזי של הארגון לפי אותן תפישות, הוא בניסיון ליצור מערכות יחסי חליפין יעילות ופרודוקטיביות עם הסביבה. התיאוריה המוסדית לעומתן, מציעה כי ישנם מצבים בהם הלגיטימיות הציבורית ולא דווקא היעילות הטכנית, היא המסייעת להישרדות ארגונית.

בשבעת המפגשים הראשונים של הסמינר נבחן את הפרספקטיבה המוסדית על ארגונים, נכיר את מושגי היסוד וההנחות הבסיס בהם משתמשת התיאוריה המוסדית, נראה דרכי חשיבה וכיווני חקירה מרכזיים, נבחן את תרומותיה ומגבלותיה, ונעקוב אחר שאלות המחקר והשיטות המשמשות לבחינתם.

24.10.13 פגישה 1 : מבנה פורמלי כמיתולוגיה וטקס

Scott, R.W. (1987). The Adolescence of Institutional Theory. *Administrative Science Quarterly*, 32(4), 493-511.

Selznick, P. (1996). Institutionalism "old" and "new". *Administrative Science Quarterly*, 41: 270-277.

31.10.13 פגישה 2 : יחסי הגומלין בין הארגון וסביבתו

* Meyer J.W. & Rowan B. (1977). Institutional organizations, formal structure as myth and ceremony. *American Journal of Sociology*, 83(2), 340-363.

מאייר ורואן – ארגונים ממוסדים : מבנה פורמאלי כמיתולוגיה וטקס – תרגום לעברית.

Rowan, B. & Miskel, C.G. (1999). Institutional theory and the study of educational organization. In: Murphy, J. & Louis K.S. (Eds.). *Handbook of Research on Educational Administration*, San-Francisco: Jossey-Bass.

Meyer, J.W. & Rowan, B. (1992). The structure of educational organizations. In: Meyer, W.J. & Scott, W.R. (Eds.). *Organizational Environments: Ritual and Rationality*. USA: Sage Publications, Inc.

ימי, צ. וסמואל, י. (2004). בתי ספר במעבר מסביבה מוסדית לסביבה כלכלית תחרותית : מודל התאמה לסביבה משתנית. *מגמות מייג* (2), עמ' 347-373.

קליין שרית, טובין דורית (2010) אתר אינטרנט בית ספרי כחלון ראווה ומרחב למידה - ניתוח מההיבט המוסדי. *עיונים במנהל ובארגון החינוך*. 31, 9-30.

7.11.13 פגישה 3 : דמיון ושונות בסביבה

* DiMaggio, P.J., & Powell, W.W. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review*, 48: 147-160.

Alex Z. Kondra, A.Z. & Hinings C.R. (1998). Organizational Diversity and Change in Institutional Theory. *Organization Studies*, 19(5), 743-767.

Honig, B. & Karlsson T. (2004). Institutional forces and the written business plan. Journal of Management, 30(1), 29-48.

אופק רגב נעה וטובין דורית (2009). הקמת מסלול סביבתי בבית ספר - הלכה ומעשה בחדשנות חינוכית. עיונים במנהל ובארגון החינוך, 30, 101-124.

14.11.13 פגישה 4: היווצרות מוסדות

* Lawrence, L.B., Hardy, C. & Phillips, N. (2002). Institutional Effects of Interorganizational Collaboration: The Emergence of Proto- Institutions. The Academy of Management Journal, 45(1), 281-290.

Boxenbaum, E. (2004). The Emergence of a Proto-institution - work-in-progress seminar, Institut for Organisation Og Arbejdssociologi

21.11.13 פגישה 5: יזמות וחדשנות בסביבה ממוסדת

* Maguire, S., C. Hardy, T.B. Lawrence. (2004). Institutional entrepreneurship in emerging fields: HIV/AIDS treatment advocacy in Canada. Academy of Management Journal 47(5), 657-679.

Zilber, T.B. (2007). Stories and the discursive dynamics of institutional entrepreneurship: The case of Israeli high-tech after the burst of the bubble. Organization Studies, 28(7): 1035-1054.

Naveh, G., Tubin, D. & Pliskin, N. (2010). Student LMS Use and Satisfaction in Academic Institutions: The Organizational Perspective. The Internet and Higher Education, 13(3), 127-133.

Tubin D. & Regev-Ofek, N. (2010). Can a school change its spots? The first year of transforming to an innovative school. The Journal of Educational Change, 11(2), 95-109.

28.11.13 פגישה 6: תהליך המיסוד ויצירת משמעות

* Zilber, T. B. (2002). Institutionalization as an interplay between actions, meanings and actors: The case of a rape crisis center in Israel. Academy of Management Journal 45, 234-254.

Lawrence, T.B., N. Phillips. 2004. From Moby Dick to Free Willy: Macro-cultural discourse and institutional entrepreneurship in emerging institutional fields. Organization 11(5) 689-711.

5.12.13 פגישה 7: שינוי בסביבה המוסדית

* Greenwood, R.R. Suddaby, C.R. Hinings. (2002). Theorizing change: The role of professional associations in the transformation of institutionalized fields. Academy of Management Journal 45(1) 58-80.

Rao, H., P. Monin, R. Durand. (2003). Institutional change in Toque Ville: Nouvelle cuisine as an identity movement in French gastronomy. American Journal of Sociology, 108(4), 795-843.

טובין דורית וטל הילה (2011). הערכה ושדות אחרים – כמשתקף במספר כנסי איל"ת. ביטחון סוציאלי, 189-214, 85

פִּיֵר בּוֹרְדִיֵה (1930-2002) Pierre Bourdieu, סוציולוגי צרפתי ואחד מהוגי הדעות הגדולים בסוציולוגיה, פעל באוניברסיטה ב"קולג' דה פרנס" אוניברסיטה יוקרתית בפריז. בורדייה פיתח תיאוריה בה ניסה לחבר בין המציאות האובייקטיבית המעוגנת במבנה החברתי, לבין המציאות הסובייקטיבית, כפי שהיא נתפסת במוחם של אנשים. בורדייה עסק בעיקר בשאלת שימורה והמשכיותה של החברה, תוך שהוא מפתח במיוחד את המנגנונים והתהליכים הקשורים בסוציאליזציה ובשכפול החברתי. השינויים החברתיים נובעים בעיקר משינויים ביחסי הכוחות ומעלייתם ונפלייתם של שדות חברתיים שונים. יכולתו של הפרט לשנות את סיכווי חייו מוגבלת, בעיקר בגלל האלימות הסימבולית, הנתפסת כלגיטימית, והופכת את הקיים למובן מאליו עבור הפרט, ולכן כה קשה לשינוי.

בששת המפגשים הנותרים של הסמינר נכיר את מושגי היסוד של בורדייה: שדה, הביטוס, הון תרבותי אלימות סימבולית ושכפול חברתי, ונבחן את השלכותיהם על החברה, על הפרטים ועל החינוך. כמו כן נכיר

את דרך החקירה המרכזית שלו – ראיון ההבניה הראליסטי, ואת תפיוסותיו לגבי היחסים בין החוקר ושדה המחקר.

ספרים מומלצים:

בורדייה, פייר (1999). על הטלוויזיה. תל-אביב: בבל.

בורדייה, פייר (2005). שאלות בסוציולוגיה. תל-אביב: רסלינג.

בורדייה, פייר (2007). סקיצה לאנליזה עצמית, תל אביב: הקיבוץ המאוחד

וייטמן, ששה (2002). על ה"הבנה" אצל בורדייה. סוציולוגיה ישראלית, ד(2), 411-425.

Jenkins, R (1992). Pierre Bourdieu, London: Open University.

12.12.13 פגישה 8: שכפול תרבותי

* Bourdieu, P. (1977). Cultural reproduction and social reproduction. In: Karabel, J. and A.H. Halsey (eds.), *Power and ideology in education*, New York: Oxford university press.

Bourdieu, P & Passeron, J.C. (1977). *Reproduction in education, society and culture*. London: Sage.

19.12.13 פגישה 9: הביטוס וסוגי ההון

* Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In: Richardson JG (Ed.). *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Westport, CT:Greenwood, 241-58.

Nash, R. (2003). Inequality/difference in education: is a real explanation of primary and secondary effects possible? *The British Journal of Sociology*, 54(4), 433-451

Nash, R. (2010). Bourdieu, 'Habitus', and Educational Research: Is it all worth the candle? *British Journal of Sociology of Education*, 20(2), 175-187.

אגם, א. טובין, ד. (2009), קצינים קרביים והשירות הצבאי - הזדהות והתפכחות. *סוגיות חברתיות בישראל*, 7, 151-171.

ריציר, גי. (2006). הביטוס ושדה, מתוך: תיאוריות סוציולוגיות מודרניות, תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה. 445-459.

כץ-גרו, ט. ושביט, י. (1998). סגנון חיים ומעמדות בישראל. *סוציולוגיה ישראלית*, א(1), 91-114

26.12.13 פגישה 10: שדות והיחסים ביניהם

* בורדייה, פ. (1999). על הטלוויזיה. תל-אביב: בבל.

Tubin, D. & Eshel, R. (2011). Early Entrance University Programs: A New Agent in the Israeli Higher Education Field. *Higher Education Policy*, 24, 213-232.

2.1.14 פגישה 11: הבחנה

* Reay, D. (1999). Linguistic Capital and Home-School Relationships: Mothers' Interactions with their Children's Primary School Teachers *Acta Sociologica*, 4(2)2, 159-168,

Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgment of taste*. Nice, R. (Trans.). London: Cambridge University Press.

Dumais, A.S. (2002). Cultural capital, gender, and school success: The role of habitus. *Sociology of Education*, 75 (1), 44-68.

9.1.14 פגישה 12: סכמה מייצרת תפיסות

Bourdieu, P. (1990). *The logic of practice*. Cambridge: Polity Press.

De Graaf, N.D., De Graaf, P.M. & Kraaykamp, G. (2000) Parental Cultural Capital and Educational Attainment in the Netherlands: A Refinement of the Cultural Capital Perspective.. *Sociology of Education*, 73(2), 92-111.

בורדייה, פ. (2005), אופנה עילית ותרבות עילית, מתוך: *שאלות בסוציולוגיה*, רסלינג: תל-אביב. 183-192

16.1.14 פגישה 13 : אלימות סימבולית

בורדייה, פייר (2007). **השליטה הגברית**. תל-אביב: רסלינג
טובין, ד. לפידות, א. (2009). אלימות סימבולית באקדמיה: קולן של אקדמאיות שזכו במלגה יוקרתית.
בתוך: הרץ-לזרוביץ, ר. אופלטקה, י., מגדר ואתניות בהשכלה הגבוהה, פרדס: חיפה. ע' 39-55.